

Tom Poes, verzin een list!

Over het bestuurlijk belang van gemeentelijke informatie-beveiliging

Burgemeester van Gaal had niet goed geslapen. Dat ze haar iPad was kwijtgeraakt, dat was niet eens het ergste. Maar wel de rel die daarop was gevolgd. Net als vele andere gemeenten had Fonkelveen veel werk gemaakt van de invoering van de AVG, het beter beschermen van de privacy van alle inwoners en van het versterken van de informatiebeveiliging. Het hoofd juridische zaken van Fonkelveen, Henk Dorknoper, had wel een heel bevoegde en enthousiaste externe adviseur ingehuurd. Die adviseur, Terpen Tijn, was flink in de weer geweest met voorlichtings- en bewustwordingssessies. Dat niet alleen, er was een test geweest met een mystery guest en met phishing mails. Niet alleen waren verschillende medewerkers in de mail getuind, de mystery guest bleek zonder problemen gevoelige dossiers van bureaus van medewerkers te hebben meegenomen. De klap op de vuurpijl was wel geweest dat wethouder Pastinakel nog vriendelijk de deur had opengehouden toen deze 'mystery guest' met de dossiers het gemeentehuis verliet.

Gaandeweg waren allerlei medewerkers wel gaan klagen over al die drukte. Sommige medewerkers gaven aan zich bespioneerd te voelen, anderen vonden de phishing mails simpelweg ongepast. Maar burgemeester van Gaal was pal achter Dorknoper en diens adviseur blijven staan. 'Privacy was nu eenmaal een grondrecht, daar moest echt werk van worden gemaakt'. Dat het schuurde, dat moest dan maar.

Ondertussen was Tijn zelfs aan de slag gegaan als CISO van Fonkelveen.

Na het aantreden van Tijn als CISO waren allerlei nieuwe procedures en werkwijzen ingevoerd. Medewerkers hadden steen en been geklaagd over de impact daarvan. Opeens kon er nauwelijks informatie meer worden uitgewisseld, verschillende medewerkers hadden van de ene op de andere dag geen toegang meer tot – volgens hun voor hun werk belangrijke – databases. Voor veel programma's moesten medewerkers nu om de haverklap allerlei ingewikkelde wachtwoorden invoeren; wachtwoorden die elke twee maanden al weer aangepast moesten worden. Wederom heerste er grote ontevredenheid in het gemeentehuis van Fonkelveen. Maar opnieuw had Van Gaal geen krimp gegeven. Het moest echt.

Eerder die week had Van Gaal tussen twee afspraken door even een kop koffie gedronken in het leuke nieuwe café aan de rand van de stad. Terwijl ze op haar iPad haar mail nog even zat door te nemen, was ze gebeld door de teamchef van de politie; er werd een kind vermist. Van Gaal was direct in haar auto gesprongen en naar het gemeentehuis gereden. Gelukkig bleek het al snel loos alarm. Pas toen was ze erachter gekomen dat ze haar iPad vergeten was mee te nemen. Maar in het café bleek die al niet meer te vinden.

De volgende dag had de plaatselijke krant een bericht

geplaatst dat overduidelijk was gebaseerd op vertrouwelijke informatie. De dag daarna gebeurde dat weer. En de weekendbijlage van de krant bevatte een reportage over de anoniem bij de krant afgeleverde iPad van de burgemeester, waarvan bleek dat die beveiligd was met de code '1234'. In een hoofdredactioneel commentaar werd gemeld dat de redactie hierover had gepubliceerd om het belang van een goede informatiebeveiliging te benadrukken.

Van Gaal was natuurlijk diep ongelukkig geweest met de gang van zaken. Ze kon ook wel merken dat er achter haar rug om flink over haar werd gepraat in het

gemeentehuis. Het was dringend nodig om 'het gemeentehuis weer op orde te krijgen'. Maar wat kon ze nu doen? Het viel haar zwaar, maar ze wilde hier toch maar eens met Dorknoper en Tijn over gaan praten.

Aan u vragen wij om Van Gaal te adviseren over de inzet van dit gesprek.

- Welke stappen kan zij zelf nemen, zowel op de kortere als langere termijn?
- Welke acties moet ze in gang zetten.
- Wat kan ze van Dorknoper, Tijn en andere medewerkers verwachten?

Begeleidershandleiding

Het doel van deze casus is om bestuurders bewust te maken van hun rol bij de informatiebeveiliging van het gemeentehuis. Deze casus hoort bij de VNG mindmap 'Informatiebeveiliging – eigen huis op orde'. U kunt de casus samen met deze mindmap uitreiken, zodat deelnemers bij de beantwoording van de vragen al op weg worden geholpen.

Als u met een grotere groep werkt, legt u plenair uit wat hoe de casus wordt behandeld en deelt u de groep in in deelgroepen van 4-6 personen.

U behandelt de casus in drie ronden:

- Ronde 1: lezen van de casus en beantwoorden van de vragen (20-30 minuten). Zorg er in deze ronde voor dat de focus op de casus blijft. De bestuurlijke verleiding is groot om af te dwalen naar (vergelijkbare) situaties in de eigen gemeente.
- Ronde 2: plenaire behandeling van de antwoorden op de vragen (10-30 minuten afhankelijk van het aantal groepen). Schrijf de antwoorden op een flip-over. Ga hierbij na of alle relevante aspecten van het vraagstuk voldoende onderkend worden. Koppel de antwoorden aan de verschillende takken van de mindmap.
- Ronde 3: reflectie op de eigen praktijk: hoe doen wij dit in onze gemeente? En wat kan er beter? (10-30 minuten). Benoem de verbeterpunten en geef aan wie deze zal oppakken. Koppel de voortgang met enige regelmaat terug.

In de casus komt zowel de linkerkant van de mindmap aan de orde, waarin de gemeente preventieve maatregelen neemt om misbruik van de eigen, vaak privacygevoelige, informatie te voorkomen. Ook de rechterkant komt aan bod, waar de gemeente vanwege een datalek (in dit geval door de verloren iPad van de burgemeester zelf) in een crisissituatie belandt. Beide situaties vragen om een andere betrokkenheid en rol van bestuurders die u bij de casusbehandeling kunt benadrukken.

De casus in Fonkelveen is een middel om bestuurders meer inzicht te geven in domein van informatiebeveiliging. Het doel is uiteindelijk om het gesprek te voeren over de vraag op welke manier burgemeester en wethouders invulling geven aan hun eigen rol op dit gebied. Wat gaat er goed? Maar vooral: wat kan er beter? Benoem allebei en maak (concrete) afspraken over verbeteringen en follow-up op dit gesprek.